

Téma:

*Energetikai
ártámogatási
rendszerek*

Időszak:

Dátum:

2013.09.12.

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI ÉS TANULÁSI KÖZPONT

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	i
Táblázatok jegyzéke	ii
Ábrajegyzék	iii
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	1
Bevezetés	2
Termelőoldali támogatások.....	3
<i>Megújuló energiahordozók támogatása.....</i>	<i>3</i>
Kötelező átvételi rendszer	4
Zöldprémium rendszer.....	4
Zöldbizonyítvány rendszer	4
Beruházások támogatása	5
<i>Bányászati támogatások.....</i>	<i>5</i>
Fogyasztóoldali támogatások	6
<i>Általános áttekintés</i>	<i>6</i>
<i>Támogatások Európában</i>	<i>9</i>
<i>A támogatások típusai</i>	<i>11</i>
Keresztfinanszírozás.....	11
Adókon keresztül megvalósuló eltérítések.....	13
Energiahordozók világpiacínál alacsonyabb árazása	19
Speciális támogatások, áreltérítések	21
<i>Magyarországon jelenleg alkalmazott áreltérítések</i>	<i>22</i>
Villamosenergia szektor	22
Földgáz szektor	23
Távhőszektor	23
FELHASZNÁLT IRODALOM	24

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat - A szociális alapú gázártámogatás Magyarországon 2007-ben 12
2. Táblázat - A távfűtési szolgáltatás egységára Zentán 2011-ben..... 13
3. táblázat - Lakossági ÁFA - kulcsok alakulása különböző országokban 2013-ban 14
4. táblázat - Az energiaadó jelenlegi és tervezett értéke energiahordozók szerint 17

Ábrajegyzék

1. ábra - Az európai tagállamok megújuló villamosenergia-átalakítóinak támogatási rendszerei (RES-E)	3
2. ábra - Az összes energetikai támogatás megoszlása a „pre-tax” módszerrel.....	6
3. ábra - Az összes energetikai támogatás megoszlása a "post-tax" módszerrel	7
4. ábra - A lakossági villamosenergia-ár adó nélküli értéke különböző országokban 2012-ben, euro/kWh	9
5. ábra - A lakossági villamosenergia-ár adóval terhelt értéke különböző országokban 2012-ben euro/kWh	10
6. ábra - A lakossági villamosenergia-ár adóval terhelt értéke különböző országokban vásárlóerő paritáson 2012-ben euro/kWh.....	11
7. ábra - A 95-ös benzin nettó ára és az adótartalom mértéke euró/1000 liter egységben az EU tagállamaiban 2009 januárjában	15
8. ábra – A nem háztartási célú földgáz energiaadója az EU-ban 2012-ben	18
9. ábra – A nem háztartási célú villamos energia adója az EU-ban 2012-ben	18
8. ábra - A magyarországi átlagos lakossági gázár és gázártámogatás alakulása 1999 és 2006 között.....	20

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Nemzetközi Valuta Alap számításai szerint a világon mintegy 2380 Mrd USD ártámogatást, áreltérítést alkalmaznak az energetikai szektorban. Az áreltérítések mind a fejlett, mind a fejlődő régiókra kiterjednek; mértékük, a megválasztott eszközök és célok azonban jelentősen különböznek.

A termelői oldalon elsősorban a megújuló energiatermelést illetve egyes bányászati technológiákat szubvencionálnak.

A fogyasztói oldalon egyik leggyakoribb módszer a keresztfinanszírozás, itt különböző fogyasztói csoportok árait térítik el, az egyik csoport magasabb nyeresége finanszírozza a másik csoport által elszenvedett veszteséget. A támogatottak köre eltérő lehet: a fejlett országok iparukat segítik lakosságuk rovására, a kevésbé fejlettek fordítva, itt a lakosság élvez előnyöket. A támogatások kiterjedhetnek egész fogyasztói csoportokra, de sok esetben azok szociális helyzetéhez kötöttek. Egyes országokban az árak eltérítése öt-hat fogyasztói kör esetében is különböző lehet.

A fogyasztói árakat az adókkal is befolyásolják. Elterjedt módszer, hogy egyes energiaszektorokra kedvezményes ÁFA kulcsok vannak érvényben. Az EU-ban különböznek az energiaadó kulcsok illetve a jövedéki adók mértéke is. A folyékony energiahordozók esetében egyes fogyasztók - pl. lakossági hőfelhasználás, mezőgazdaság, fuvarozók – élveznek kedvezményeket.

A támogatások speciális fajtája, amikor az más energiapolitikai célokkal kapcsolódik össze. Ilyen lehet az energiaszegénység felszámolását segítő támogatás, amikor a fogyasztó az épület energiahatékonyságának javításához kap szubvenciót.

Az európai energiaárakból felsejlik, hogy a szegényebb országok legtöbbször valamilyen módon kedvez a lakossági fogyasztóknak. A magyarországi támogatások és áreltérítések rendszere barokkosan sokszínű.

Bevezetés

Az energetikai szektorban alkalmazott áreltérítések és támogatások széles spektrumot ölelnek fel. A támogatások csoportosítása többféleképpen történhet meg:

- termelői vagy fogyasztói támogatás,
- a fogyasztói csoportok közötti áreltérítések (keresztfinanszírozás),
- adó- és vámpolitikai eszközök, valamint árkiegészítések alkalmazása,
- nyereségszintek korlátozása.

A támogatásban részesülő fogyasztók köre is eltérhet: egyes országokban a lakossági fogyasztókat, másutt bizonyos iparágakat, egyéb ágazatokat támogatnak. A támogatás kiterjedhet fogyasztói csoportok egészére – jellemzően a lakosságra – de lehet a szubvenciót valamely más mutatóhoz, például jövedelmi helyzethez kötni, vagy fogyasztási célokat meghatározni.

A tanulmányban bemutatjuk a támogatások előnyeit és hátrányait, az egyes támogatási lehetőségeket, azok alkalmazására nemzetközi példákat hozunk, röviden ismertetjük a magyarországi gyakorlatot.

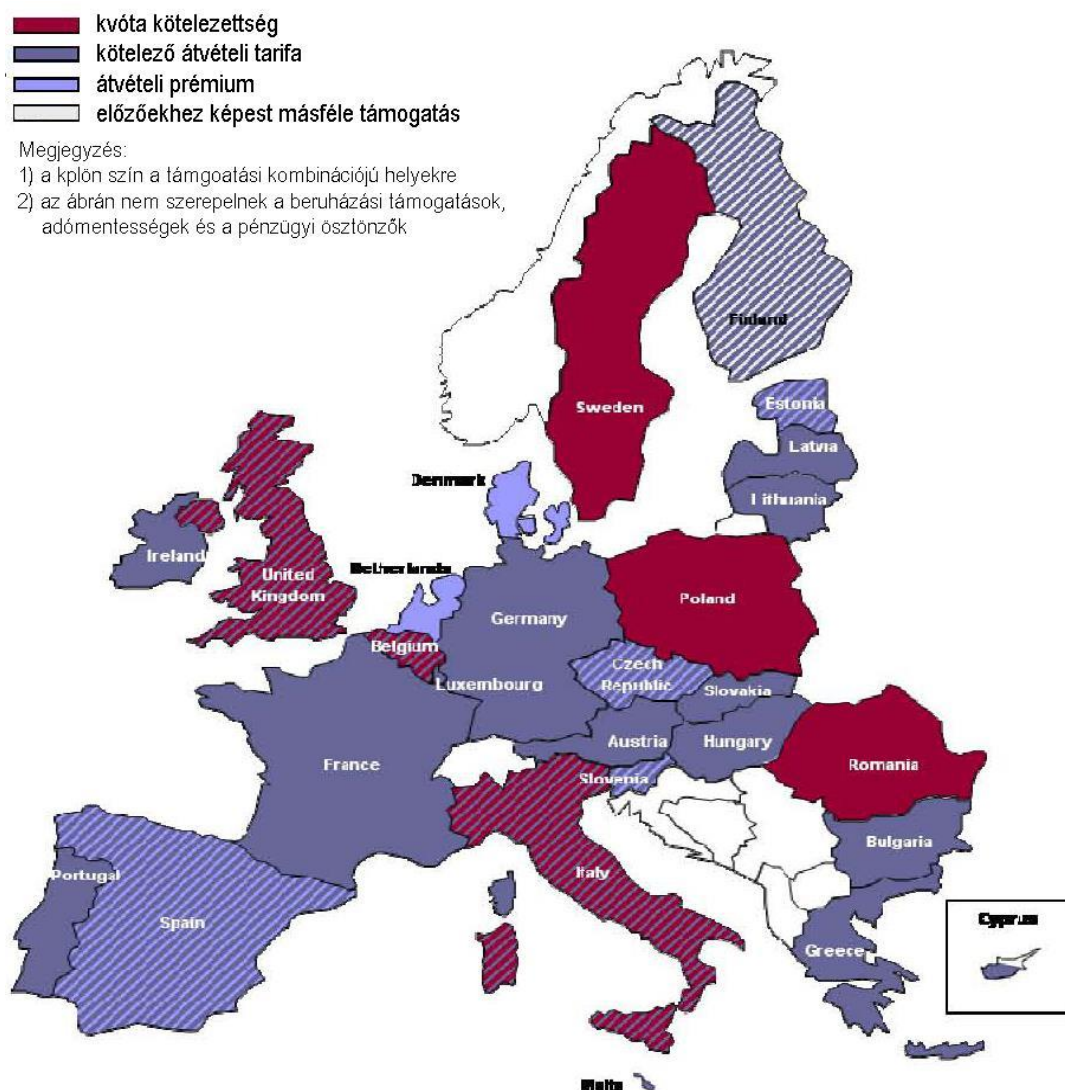
Termelőoldali támogatások

Tanulmányunk alapvető célja a fogyasztó oldali támogatások bemutatása, de a teljeskörűség érdekében röviden kitérünk a legfontosabb termelő oldali támogatástípusokra is.

Megújuló energiahordozók támogatása

A megújuló energiák támogatásának célja, hogy a klímapolitikai szempontok alapján kívánatos, de a hagyományos energiahordozókkal szemben nem versenyképes energiatermelés elterjedjen. A megújuló energiahordozók támogatására több elfogadott módszer van.

1. ÁBRA - AZ EURÓPAI TAGÁLLAMOK MEGÚJULÓ VILLAMOSENERGIA-ÁTALAKÍTÓINAK
TÁMOGATÁSI RENDSZEREI (RES-E)

Forrás: Infrapont az EREF (2009) alapján

Kötelező átvételi rendszer

A kötelező átvételi rendszer (feed-in-tariff) esetében a villamosenergiarendszer központi szereplője köteles átvenni a zöld energiából termelt villamosenergiát meghatározott áron. Az ár a technológiától és a teljesítmény méretétől függően differenciált lehet. Előnye, hogy előre tervezhető (hosszú távon kiszámítható), alacsony beruházói kockázattal jár, az átvételi árak technológia-specifikusak, így piac teremthető különböző, eltérő költségű technológiák számára. Ellene szól azonban, hogy a megújuló technológiák várható költségalakulásának és piaci részesedésének nehéz a becslése, a piaci fejleményekre lassabban reagál, illetve hogy piacéretté vált technológiák esetén felmerül a túltámogatás veszélye.

Kötelező átvételi rendszert alkalmaz Németország, ahol 2012-ben a villamosenergia megújuló energiaforrásból származó előállítás elérte a 24%-ot.

A kötelező átvételi rendszer bevezetésének egyik negatív példája Spanyolország, ahol a támogatási rendszer szabályozását a németországi tarifákkal indították el 2008-ban. A szabályozás átlagosan 6 éves megtérülési időt biztosított, amely annyi befektetőt vonzott a spanyol piacra, hogy azok támogatásával az államháztartás már nem bírt lépést tartani. Kisebb mértékű, de hasonló hibába esett Bulgária, Csehország és Szlovákia is.

A megújuló energiákkal történő villamosenergia termelést hazánkban is kötelező átvételi rendszerrel ösztönzik.

Zöldprémium rendszer

Ebben a rendszerben is kötelező a megújuló energiákkal termelt villamosenergia átvétele, az átvételi ár azonban nem fix, hanem a mindenkori piaci árhoz képest tartalmaz bizonyos mértékű felárat. A támogatási fajta előnye, hogy a piaci árhoz kötött, így a fogyasztói árnyomás kisebb. Hátránya ugyanebből fakad: a beruházók számára a megtérülés kevésbé kiszámítható, mintha fix árat alkalmazna a szabályozó.

Zöldbizonyítvány rendszer

A rendszer lényege, hogy a szolgáltató megveszi az áramot a termelőktől, a szállítást biztosító vállalat pedig nyilvántartja az eladott áram mennyiségét, és minden értékesített MWh után bizonyos számú zöldbizonylatot ad a termelőnek. A zöldbizonylatokkal kereskedni lehet.

Ezen támogatási forma mellett szól, hogy a megújuló technológiákat versenyzésre készíteti, így a leginkább piaci alapú támogatásnak tekinthető. Hátránya, hogy ebben a rendszerben bizonyos technológiák és kisméretű termelők kiszorulhatnak a piacról, a továbbá volatilis árakkal járhat.

Romániában 2011 októberétől indult el ilyen támogatási rendszer, melynek hatására már 2011-ben 4%-kal drágult a lakossági energia, míg 2012-ben 6%-kal emelte meg ez a támogatás az energiaárakat.

Beruházások támogatása

Általánosan elfogadott gyakorlat az energiahatékonysági és megújuló energiahordozók felhasználását elősegítő beruházási támogatások alkalmazása. Ennek egyik fajtája a beruházás közvetlen támogatása, de gyakran alkalmazott módszer az adó visszatérítés, illetve a gyorsított értékcsökkenési leírás lehetővé tétele.

Bányászati támogatások

A bányászathoz kapcsolódóan az európai államok már a középkor óta szednek be adókat. A bányajáradék mértékét jellemzően a kitermelt nyersanyagok piaci árához kötik, a kitermelt nyersanyag értékének meghatározott részét a bányavállalkozó köteles a kincstárnak befizetni.

Általános, régóta alkalmazott gyakorlat, hogy a nehezebben kitermelhető termék, vagy az új technológiával termelésbe állított mezők esetében alacsonyabb bányajáradék-kulcsot alkalmaznak, ami a megtérülést illetve a kockázatokat csökkenti.

Az eltérő bányajáradék kulcsok használatára egyik legutóbbi példa az orosz parlament döntése volt. Az orosz hagyományos olajkitermelés elérte csúcsát, a termelés szinten tartása, fokozása a nem hagyományos olajkitermelés beindításával érhető el. 2013 júniusáig a hatályos adórendszer gátolta az orosz palaolaj termelés beindulását. Az orosz parlament éppen ezért úgy döntött, hogy csökkenti a nem-hagyományos olajtermelésre vonatkozó adók mértékét.

A kitermelt ásványi nyersanyag és geotermikus energia után az államot részesedés illeti meg Magyarországon is. Nálunk is ismert a bányajáradék mérséklése: idetartoznak az úgynevezett növelt hatékonyságú és környezetkímélő művelési eljárások alkalmazásával kitermelt kőolaj és az ezzel együtt kitermelt olajkísérő földgáz.

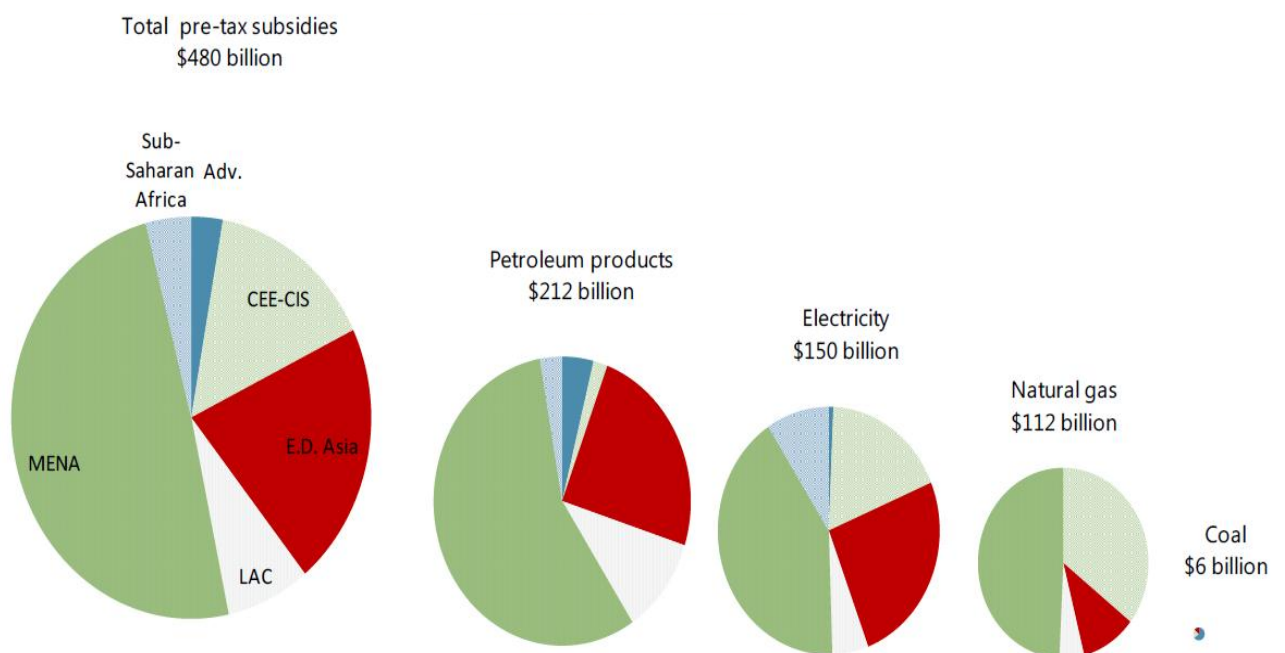
A bányászati termelést az Egyesült Államokban más eszközökkel segítik: a fosszilis energiahordozót termelő vállalatok a teljes bevételük egy fix részét vonhatják le az adójukból ahelyett, hogy a tényleges értékcsökkenésüket vennék ennek alapjául.

Fogyasztóoldali támogatások

Általános áttekintés

Az IMF 2013-ban megjelent tanulmánya szerint az energetikai támogatások az egész világon elterjedtek, de leginkább a Közel-Kelet/Észak-Afrika, Közép-/Kelet-Európa, illetve Ázsia fejlődő régióban koncentrálnak (2. és 3. ábra). A „pre-tax” módszer az adórendszeren kívüli támogatásokat jelenti, amely a fogyasztók közötti költségátcsoportosítás, vagy a nem elismert tőkeköltség révén alakul ki. Ezzel szemben a „post-tax” támogatás az adórendszeren keresztüli áreltérítést jelenti.

2. ÁBRA - AZ ÖSSZES ENERGETIKAI TÁMOGATÁS MEGOSZLÁSA A „PRE-TAX” MÓDSZERREL

Forrás: IMF: *Energy subsidy reform: Lessons and implications*

Adv. = fejlett államok

CEE – CIS = Közép – és Kelet – Európa, illetve a FÁK

E. D. Asia = Ázsia fejlődő országai

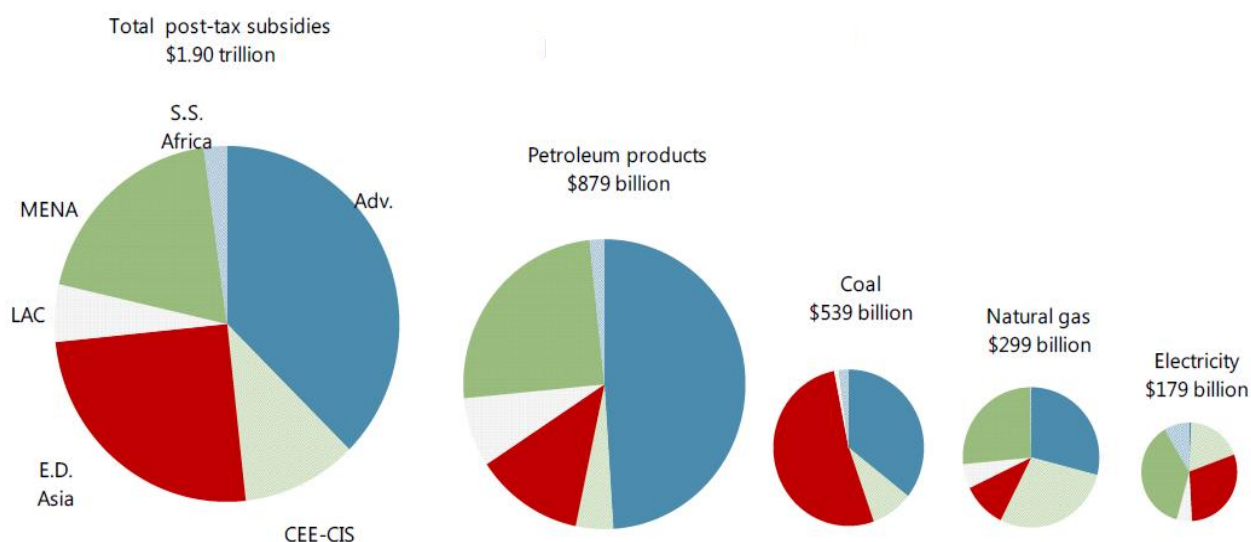
LAC = Latin-Amerika és a Karib-tenger térsége

MENA = Közel-Kelet és Észak-Afrika

S. S. Africa = Szub-Szahara

Az 2. ábra szerint a Közel-Keleten és Észak-Afrikában a legnagyobb az energetikai támogatások mértéke a vizsgált térségeket tekintve a pre-tax módszer szerint, míg a fejlett országok költik erre a legkevesebbet.

3. ÁBRA - AZ ÖSSZES ENERGETIKAI TÁMOGATÁS MEGOSZLÁSA A "POST-TAX" MÓDSZERREL

Forrás: IMF: Energy subsidy reform: Lessons and implications

Míg az adózáselőtti támogatásokat jellemzően az alacsonyabb jövedelmű országok alkalmazzák, az adóeltérítés a gazdagabb országokban jellemző.

A támogatások mértéke különböző: Azerbajdzsán nemzeti jövedelmének 12,7 százaléka, Egyiptoménak 4,1 százaléka, Ecuadornak 3,6 százaléka. Néhány országban (pl. Indonézia, Jemen) az energetikai támogatások mértéke nagyobb volt, mint az oktatásra és az egészségügyre költött összeg.

Általánosságban megállapítható, hogy a magasabb nemzeti jövedelmű országok munkahelyet próbálnak teremteni, így az ipari szektort támogatják különböző módokon, míg az alacsonyabb nemzeti jövedelmű államok inkább a lakosság terheit csökkentik a támogatás által. Azon alacsony nemzeti jövedelmű országok, melyek energiahordozókban gazdagok, mindkét szektort támogatják. A magasabb GDP-vel rendelkező Németország, Dánia vagy Hollandia például a fentebb leírtakkal összhangban nem akarja a munkahelyteremtést szem előtt tartva az aktív munkaerőt tovább adóztatni, így ezekben az államokban alacsony az energiaadó az ipari szektort tekintve, és inkább a lakosságra hárítják azt, míg más országokban ez épp fordítva valósul meg (hazánkban például a lakosság nem fizet energiaadót).

A támogatások előnyeinek ellenére azonban érdemes azt is figyelembe venni, ezek torzító hatását a gazdaságra, illetve a társadalomra nézve. Torzulhat a foglalkoztatás – a szociális és iparpolitika, bizonyos rétegek vagy ipari fogyasztói csoportok kimaradhatnak a támogatásból, míg másokra túl nagy terhet róhat. Romolhat a versenyképesség, életben maradhatnak nem gazdaságosan működő vagy nem versenyképes vállalatok. A támogatások az állam részéről jelentős költségvetési kiadást jelenthetnek, a mesterségesen alacsony

tartott energiaár pedig csökkenti a felhasználási hatékonyságot, emellett a környezetvédelmi szempontok érvényesítését is megnehezítik.

Bizonyos támogatási rendszerek – például az ipari fogyasztók terheit emelő keresztfinanszírozás - a beruházásokat erősen visszafoghatják, melynek hatására nem jönnek létre új munkahelyek. Ha a támogatási rendszer kárvallottja egy energetikai vállalat, akkor a beruházások elmaradása révén romolhat az ellátói rendszer műszaki állapota, ami ellátási problémákat eredményezhet.

Az IMF tanulmánya a szub-szaharai országok vizsgálata során egy 30 országot tartalmazó minta alapján arra az eredményre jutott, hogy a villamosenergia-támogatás átlagosan a GDP 1,7 százalékát érte el az egyes országokban, 12 országban pedig meghaladta a 2 százalékot. Átlagosan a vizsgált régióban 2005 és 2009 között a kirótt tarifák a költségek mindössze 70 százalékát tették ki. Ebben a régióban azonban még így is az egyik legmagasabb a lakossági villamosenergia-ár a világon, azaz az igazi problémát a szolgáltatói oldalon kell keresni: alacsony regionális integráció, a tartalék generátorok túlzott használata, működési hatékonyságok. Az ottani villamosenergia-szolgáltatók a lakossági ártámogatások miatt nagy veszteségeket szenvednek el, így nem tudják végrehajtani a szükséges beruházásokat, ezért a szub-szaharai régióban az egy főre eső villamosenergia-termelés harmada a dél-ázsiaiak és tizede a latin-amerikaiak, az egy főre eső villamosenergia-fogyasztás pedig 10 kWh egy hónapban, míg a fejlődő országokban 100 kWh, a fejlettekben 1000 kWh. A megfelelő villamosenergia-infrastruktúra hiánya gátolja a gazdasági növekedést, a termelékenységét és a versenyképességet. Egy 2008-as vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy ha a régió javítaná a villamosenergia-infrastruktúráját mennyiségileg és minőségileg is, akkor a hosszú távú növekedési ráta 2 százalékkal magasabb lenne.

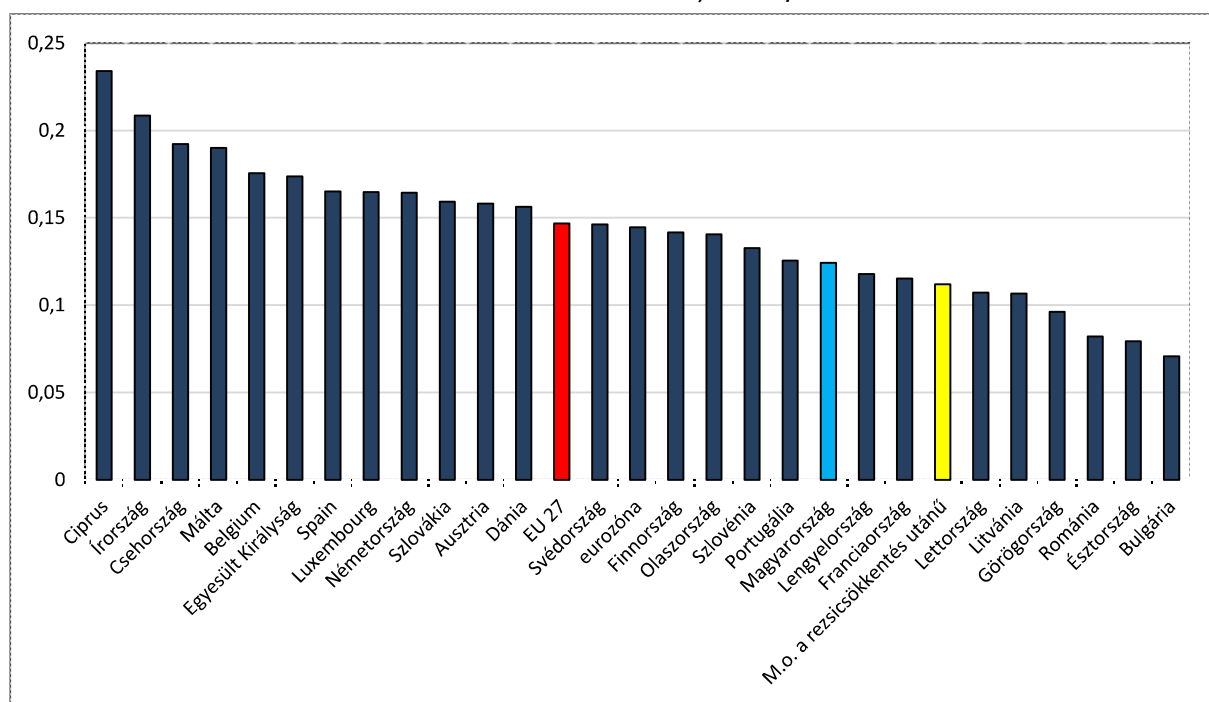
Ha az állam a vidékiek energetikai hálózathoz való hozzáférését támogatja, akkor az más állami célokkal, például a megújuló erőforrások alkalmazásának támogatásával ellentétes lehet. A hálózattól távol eső helyekre a gáz bevezetése nem mindig gazdaságos. Ennek egyik megoldása lehet, ha az állam kisebb adókulcsot tehet a háztartási fűtőolajra, hogy az ilyen helyen élők is korszerű, kényelmes energiahordozóhoz juthassanak.

További probléma az energetikai támogatásokkal, hogy leginkább a magasabb jövedelműek részesülnek belőle. Általánosságban az alacsony és közepes jövedelmű országokban a háztartások leggazdagabb 20 százaléka az üzemanyag-támogatásokból hatszor nagyobb mennyiségben részesül, mint a háztartások legszegényebb 20 százaléka. Ezen utóbbi csoport a földgáz- és a villamosenergia-támogatásokból 10 százalékban az IEA 2011-es vizsgálatai szerint. Részben emiatt, részben pedig a támogatások egyéb torzító hatásai miatt az energetikai támogatások sok esetben kevésbé hatékonyak a jólét növelésére, mint más állami programok.

Támogatások Európában

Az európai adók nélküli lakossági villamosenergia árak jelentős szórást mutatnak, a legalacsonyabb és a legmagasabb ár közötti különbség több mint három és félszeres. Az eltérés oka egyrészt piaci: a legmagasabb két ország sziget, és az első hat országban az EU összes szigetországa benne van. Ezeken a területeken a verseny elszigetelten érvényesül, ami magasabb árakat eredményez. A piaci hatásokkal nem indokolható különbségek már kisebbek, de azok is jelentősek. Ez azért lehet meglepő, mert a kontinentális európai villamosenergia rendszerek szorosan kapcsolódik egymáshoz, a határok átjárhatók, így műszaki-gazdasági oka nincs a nagyarányú eltérésnek. Az árkülönbségek mögött mesterséges áreltérítéseknek kell lenniük. Megfigyelhetők, hogy a tíz legalacsonyabb villamosenergia árat alkalmazó ország az alacsonyabb nemzeti jövedelemmel rendelkezők közül kerül ki – ez alól csak Franciaország a kivétel, ahol a régóta üzemelő atomerőműveknek köszönhető az alacsony ár.

4. ÁBRA - A LAKOSSÁGI VILLAMOSENERGIA-ÁR ADÓ NÉLKÜLI ÉRTÉKE KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN 2012-BEN, EURO/KWH

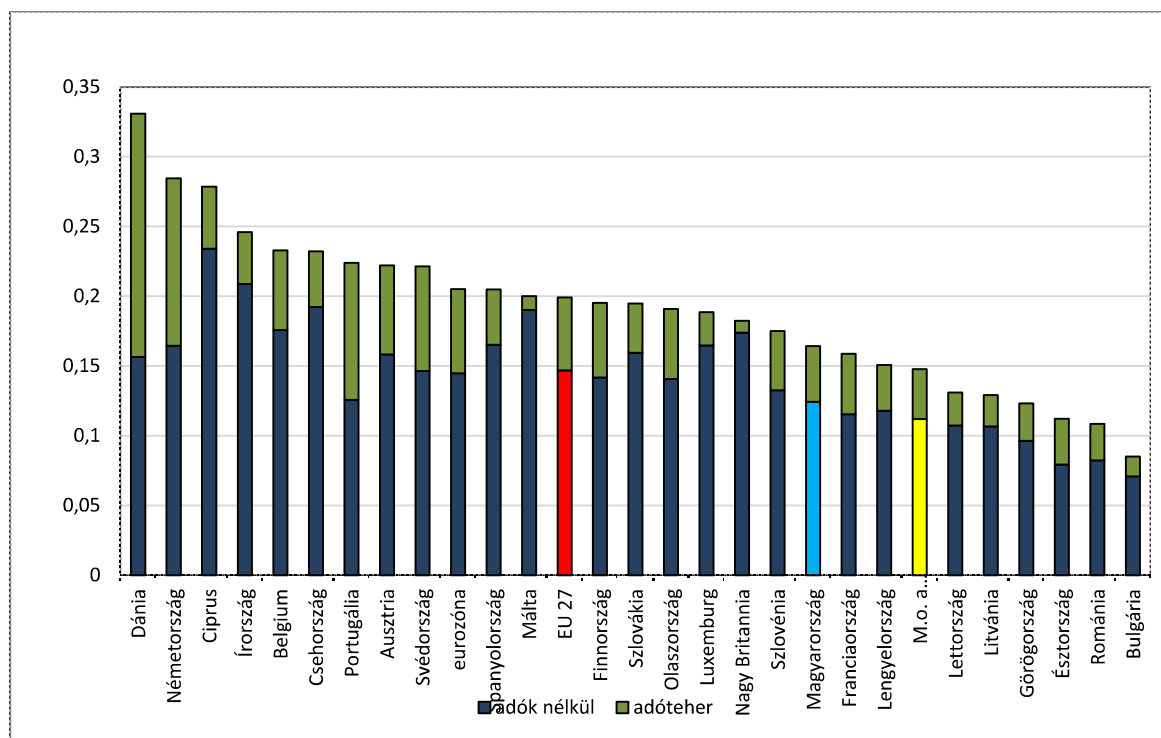

Forrás: Eurostat, Századvég-számítás

Ha az adóval terhelt árat vizsgáljuk, akkor teljesen más kép tárul elénk. Az Egyesült Királyság kivételével a szigetországok még mindig a legdrágábbak között vannak a lakossági villamosenergia-ár szempontjából, de ez az ár Dániában a legmagasabb, ahol az adótartalom nagyobb, mint a nettó ár. A második helyen Németország áll, de Portugáliában és Svédországban is magas az adóteher. Ezekben az országban a magas lakossági árakat

energia-, adó-, és foglalkoztatáspolitikai okok magyarázzák. Egyrészt ezek az adók biztosítják a megújuló energiatermelés és az energiahatékonysági beruházások finanszírozását, másrészt az állam adópolitikája nem szociális, inkább foglalkoztatás-politikai célokat szolgál.

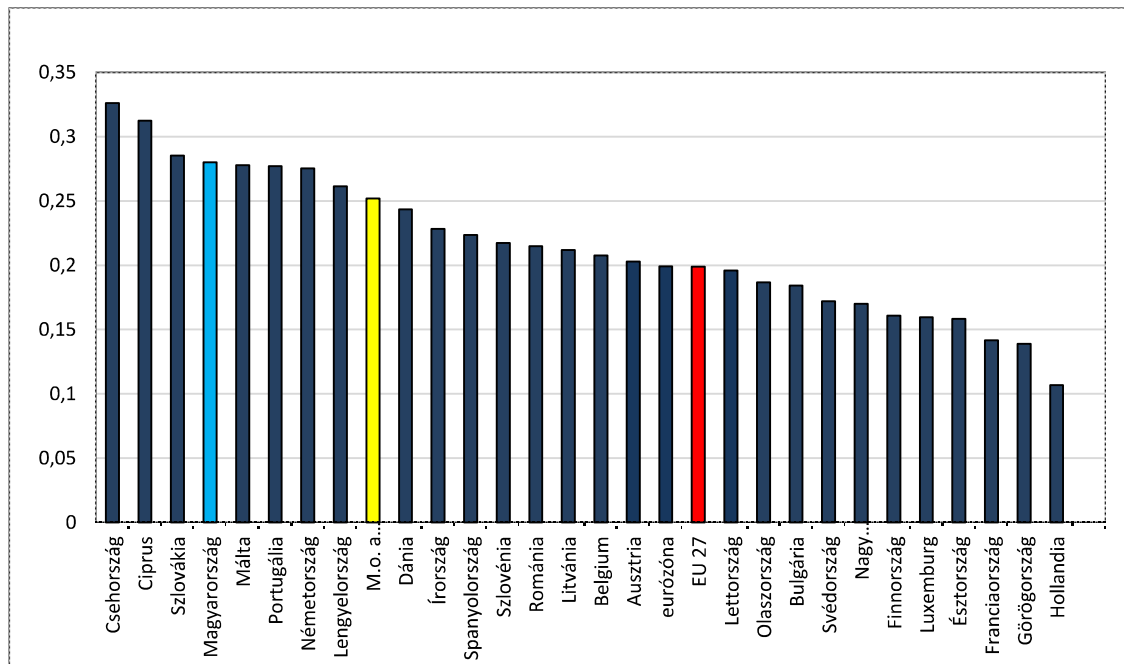
5. ÁBRA - A LAKOSSÁGI VILLAMOSENERGIA-ÁR ADÓVAL TERHELT ÉRTÉKE KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN 2012-BEN EURO/KWH

Forrás: Eurostat, Századvég-számítás

Ha az árakat vásárlóerő-paritáson hasonlítjuk össze a sorrend jelentősen megváltozik. Bár a különbség a legmagasabb és a legalacsonyabb érték között nem tér el jelentősen az előző táblához képest, azonban nem mutatható ki, hogy az országok villamosenergia árai és nemzeti jövedelmük között szoros összefüggés lenne. Ez alapján megállapítható, hogy az alacsonyabb jövedelmű országok a villamosenergia árakat többé-kevésbé eltérítik a lakosság teherbíró képességének figyelembe vételével.

6. ÁBRA - A LAKOSSÁGI VILLAMOSENERGIA-ÁR ADÓVAL TERHELT ÉRTÉKE KÜLÖNBÖZŐ
ORSZÁGOKBAN VÁSÁRLÓERŐ PARITÁSON 2012-BEN EURO/kWh

Forrás: Eurostat, Századvég-számítás

A támogatások típusai

A fogyasztók oldaláról a támogatási rendszereket lehet ipari és lakossági csoportokra bontani, a lakosságin belül pedig megkülönböztethetünk olyan rendszereket, melyek a teljes lakosságot célozzák meg, vagy pedig csak annak bizonyos rétegét (például a szociálisan hátrányos helyzetűeket).

Keresztfinanszírozás

Gyakori megoldás a keresztfinanszírozás, melynek során az egyik fogyasztói csoport támogatását egy másik csoport költségeinek növelése által finanszírozzák. Legelterjedtebb formájában a két legfontosabb fogyasztói csoport a lakosság és az ipar fogyasztók közötti áreltérítés. Van régiók közötti keresztfinanszírozás is, ebben az esetben, általában a vidékiek villamosenergiához való hozzáférést támogatják a városi fogyasztók hátrányára.

Leggyakoribb a lakossági fogyasztók támogatása, jellemzően az alacsonyabb jövedelmű országokban valósul meg. Ugyanakkor találkozunk ellenkező példával is: Németországban az energaintenzívnek minősített iparágak mentesülnek egyes díjelemek megfizetése alól. A kedvezménybe bevontak köre folyamatosan nőtt a villamosenergia árak emelkedésével párhuzamosan: 2003-ban még 59 cég volt kedvezményezett, 2013 nyarán több mint 2000.

A keresztfinanszírozás során lehet teljes fogyasztói csoportokat vagy egyes szegmenseket támogatni. Sok országban alkalmaznak szociális helyzethez kötött támogatásokat. Előnye, hogy a támogatás rászorultsági alapon differenciált lehet, hátránya, hogy többlet adminisztrációval jár. A differenciált támogatás feltételezi, hogy a szociális rendszer pontosan működik, vagyis jól behatárolható a ténylegesen rászoruló kör. A támogatási rendszerek sok esetben az áremelésekkel párhuzamosan kerülnek kiépítésre.

A szociális alapú támogatás egyik példája: Macedóniában 2010 szeptemberétől megközelítőleg 58 ezer háztartás részesülhet fűtési támogatásban, háztartásonként havi 10 euró értékben, ami körülbelül 200 kWh (0,72 GigaJoule) fogyasztást fedez. Ezzel a lépéssel a macedón kormány az alacsony jövedelmű háztartásokat próbálja segíteni, csökkentve azt a rájuk nehezedő terhet, amit a villamosenergia 10 százalékos emelkedése okozott. Ez a támogatás a macedón GDP 0,1 százalékát tette ki.

2007 és 2010 között Magyarországon is támogatták a szociálisan rászorulókat a gáz és a távfűtés esetében. A kormány a növekvő államháztartási hiány miatt 2007-ben kivezette a teljeskörű támogatást, és rászorultsági alapon igyekezett differenciált gázártámogatást nyújtani. 2007-ben másfél millióan éltek a kompenzáció lehetőségével. Azok a gáz- illetve távhőfogyasztók részesülhettek ebben a támogatásban, akik háztartásában az egy fogyasztási egységre jutó havi nettó jövedelem nem haladta meg az akkori öregségi nyugdíjminimum három és félszeresét (az öregségi nyugdíjminimum 2007. január 1-től 26.830 forint volt, a három és félszerese 93.905 forint). A fogyasztási egység a háztartásban élők lélekszáma határozta meg, de a szabályozás nem lineárisan követte a lélekszám növekedését, illetve különbséget tett gyermek és felnőtt között is. A támogatást a 1. táblázat szemlélteti.

1. TÁBLÁZAT - A SZOCIÁLIS ALAPÚ GÁZÁRTÁMOGATÁS MAGYARORSZÁGON 2007-BEN

Egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem	Gázszolgáltatás Ft/m ³	Távhőszolgáltatás (Ft/MJ)
Nem haladja meg az 53 660 Ft-ot	40,12	1,680
53660 és 67076 Ft között van	32,83	1,380
67076 és 80490 Ft között van	25,53	1,068
80491 és 93905 Ft között van	18,24	0,768

Forrás: Szociális és Munkaügyi Minisztérium archívuma

A keresztfinanszírozásnak egy speciális esete, amikor egyes szűk fogyasztói szegmensekre alkalmaznak megkülönböztetett árakat. 2010-ben például Albániában a pékségek más áron – kedvezményesen – kapták a villamosenergiát, mint a többi fogyasztó. Magyarországon az 1990-es évek elején a nitrogénműtrágya alapanyagaként felhasznált földgáz volt rendeletileg olcsóbb, mint a többi fogyasztó részére értékesített gáz. A szerbiai Zenta városa 6 fogyasztói

csoport számára állapít meg eltérő távhőtárfát. (Az árképzés további érdekessége, hogy az ár független az elfogyasztott hő mennyiségétől, négyzetméter arányos.)

2. TÁBLÁZAT - A TÁVFŰTÉSI SZOLGÁLTATÁS EGYSÉGÁRA ZENTÁN 2011-BEN

Intézmény	Távfűtés egységára dinár/m ² /nap egységben
Háztartások (lakóépületek)	4,97
Üzlethelyiségek	7,95
Oktatási-nevelési intézmények	6,96
Művelődési intézmények, sport - és rekreációs létesítmények, egyházi létesítmények és kiállítótermek	4,97
Közegészségügyi intézmények	7,46
Garázsok	2,49

Forrás: Zenta község hivatalos lapja, XLV. évfolyam 20. szám

Adókon keresztül megvalósuló eltérítések

Eltérő ÁFA kulcsok használata

Az adópolitikán belül különböző ÁFA kulcsok is kialakíthatók a felhasznált energia típusa szerint.

A 3. táblázat különböző országokban mutatja az ÁFA kulcsokat, kiemelve azokat az országokat, amelyek eltérő ÁFA kulcsokat használnak. A vizsgált országok közül Görögországban, Luxemburgban, Moldovában és Szerbiában juthat a lakosság kedvezményes adókulccsal földgázhoz, a szén esetében Belgiumban, Írországban, Luxemburgban és Nagy-Britanniában, a villamosenergia tekintetében pedig Görögországban, Írországban, Luxemburgban és Nagy-Britanniában.

A távfűtés esetében a leggyakoribb az adókedvezmény, a vizsgált 40 ország közül tizenegyben fordul elő. Franciaországban és Olaszországban a kedvezmény azokra a fogyasztókra vonatkozik, akiknél a távhő legalább 50 százalékban megújuló energiaforrásból származik.

3. TÁBLÁZAT - LAKOSSÁGI ÁFA - KULCSOK ALAKULÁSA KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN 2013-BAN

Ország	Általános ÁFA	Földgáz	Szén	Villamosenergia	Távfűtés
Albánia	20	20	20	20	20
Ausztria	20	20	20	20	20
Belgium	21	21	12	21	21
Bosznia - Hercegovina	17	17	17	17	17
Bulgária	20	20	20	20	20
Ciprus	18	18	18	18	18
Csehország	21	21	21	21	15
Dánia	25	25	25	25	25
Észtország	20	20	20	20	20
Fehéroroszország	20	20	20	20	20
Finnország	24	24	24	24	24
Franciaország	19,6	19,6	19,6	19,6	5,5
Görögország	23	13	23	13	13
Hollandia	21	21	21	21	19
Horvátország	25	25	25	25	25
Írország	23	23	13,5	13,5	13,5
Kosзовó	16	16	16	16	16
Lengyelország	23	23	23	23	23
Lettország	21	21	21	21	21
Litvánia	21	21	21	21	9
Luxemburg	15	6	12	6	6
Macedónia	18	18	18	18	18
Magyarország	27	27	27	27	5
Málta	18	18	18	18	18
Mexikó	16	16	16	16	16
Moldova	20	5	20	20	20
Montenegró	19	19	19	19	19
Nagy-Britannia	20	20	5	5	5
Németország	19	19	19	19	19
Olaszország	21	21	21	21	10
Oroszország	18	18	18	18	18
Portugália	23	23	23	23	23
Románia	24	24	24	24	24
Spanyolország	21	21	21	21	21
Svédország	25	25	25	25	25
Szerbia	20	8	20	20	8
Szlovákia	20	20	20	20	20
Szlovénia	22	22	22	22	22
Törökország	18	18	18	18	18
Ukrajna	20	20	20	20	20

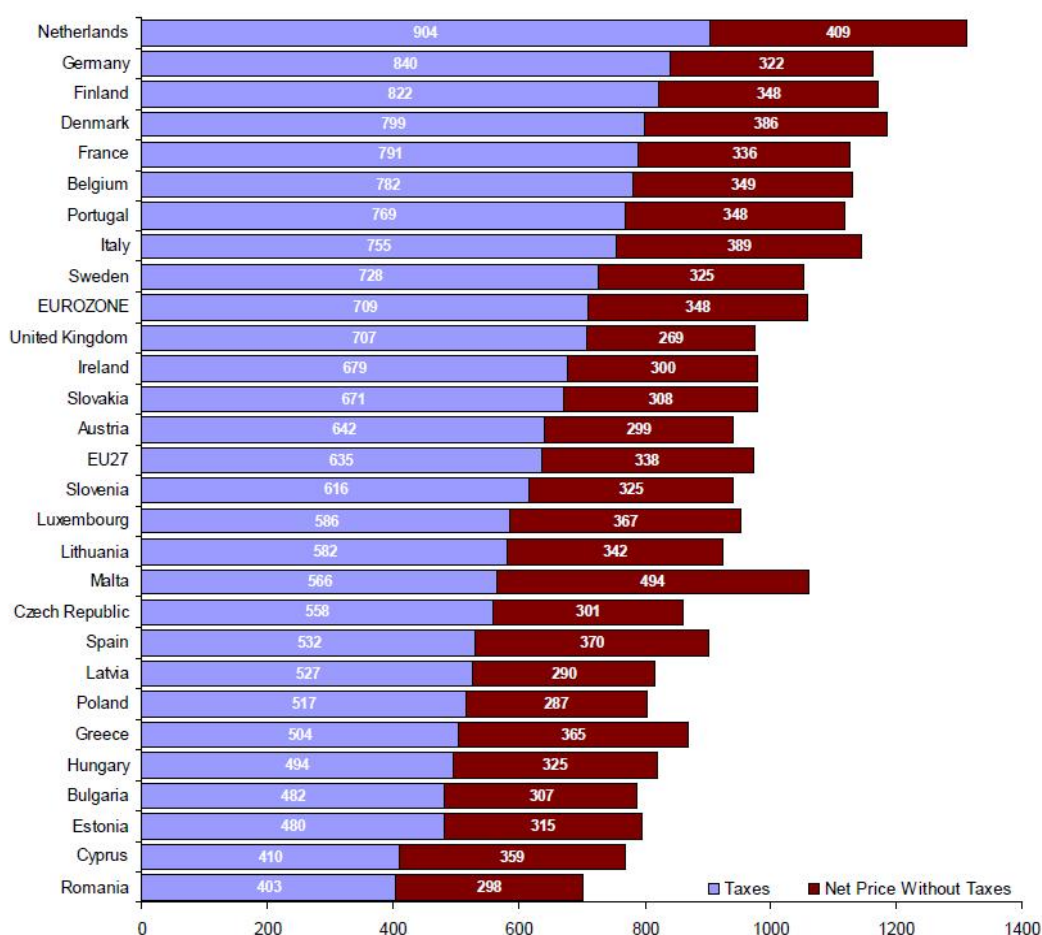
Forrás: Az Európai Bizottság „Excise Duty Tables Part II – Energy products and Electricity” című kiadványa,

Üzemanyagok eltérő adóztatása

A 7. ábra szerint 2009 januárjában a 95-ös benzin ára az EU legfejlettebb államaiban tartalmazta a legnagyobb adótartalmat a nettó ár két - két és félszeresét tette ki. Ezen megállapítás alól csak három ország képez kivételt: Luxemburgban a magas nemzeti jövedelem ellenére az adótartalom „mindössze” a nettó ár 1,6-szerese volt, Portugáliában és Szlovákiában pedig (mely országok nem tartoznak az EU legmagasabb nemzeti jövedelmű országai közé) az adótartalom szintén meghaladta a nettó ár kétszeresét 2009-ben.

A luxemburgi alacsony adótartalom és az ország kis mérete miatt fejlett az üzemanyagturizmus, ami jelentős fogyasztást sziv el, a magas üzemanyagárakat alkalmazó szomszédos országokból (Franciaország, Belgium, Németország), így ezek rovására csoportosít át jövedéki adóbevételt a nagyfejedelemség.

7. ÁBRA - A 95-ÖS BENZIN NETTÓ ÁRA ÉS AZ ADÓTARTALOM MÉRTÉKE EURÓ/1000 LITER
EGYSÉGBEN AZ EU TAGÁLLAMAIBAN 2009 JANUÁRJÁBAN

Forrás: Evolution of oil and petroleum product prices and taxation levels during the year 2008 in the EU

Az állam az adókulcsok révén jelentősen befolyásolhatja a benzin és a gázolaj felhasználását is, az adó-visszatérítés rendszere által pedig ágazati szempontokat is figyelembe vehet, például kedvezhet a fuvarozóknak vagy a mezőgazdasági termelőknek. Erre az általánosan

alkalmazott gyakorlatra egy példát hozunk: Romániában 2011-ben a mezőgazdaságban felhasznált üzemanyag árába foglalt jövedéki adót csökkentették oly módon, hogy a teljes áron vásárolt gázolaj minden literének árából visszatérítettek a felhasználónak 1,20 lejt (kb. 80 Ft).

A minőségében azonos gázolaj és háztartási tüzelőolaj (HTO) adójának eltérítésével elérhető, hogy a háztartások olcsó és könnyen kezelhető tüzelőanyaghoz jussanak. A HTO alacsony adóztatása biztosíthatja, hogy a földgázhálózat ne épüljön ki gazdaságtalan helyeken, így jelentős beruházási költségek takaríthatók meg, és az adott ország földgázkitettsége is alacsonyabb maradhat. A HTO és a gázolaj eltérő adóztatása azonban komoly visszaélések forrása lehet, ezt Magyarország az 1990-es évek elején megtapasztalta.

Energiaadó

Az Európai Unió leginkább az adópolitika révén éri el a támogatási irányelveinek megvalósulását az energiaszektorban, melynek az egyik legfontosabb eleme az energiaadó. Az EU központilag megállapítja az adószint legalacsonyabb mértékét, azt azonban a tagállam döntheti el, hogy mely fogyasztói csoportra akar nagyobb terhet kiróni. Az adó minimális szintjének előírása többek között azt szolgálja, hogy a tagállamok között ne induljon be egészségtelen adócsökkentési verseny az üzemanyagturizmus érdekében.

Az energiaadó hatálya a földgázra, a szénre és a villamos energiára terjed ki. Az olajtermékek adóztatására jövedéki adóigazgatási eljárás keretében kerül sor. Az energiaadó a központi költségvetés bevétele. Az adókötelezettség azt terheli, aki a terméket ténylegesen felhasználja.

Az EU új javaslata a minimális adókulcsot a CO₂- komponens esetében 20 euró / CO₂ tonna értékben határozza meg minden energiatermék esetében, ez az érték azonban nem vonatkozik a villamos energiára. Az alábbi táblázat mutatja a jelenlegi és a 2018-ra javasolt teljes minimum adószinteket.

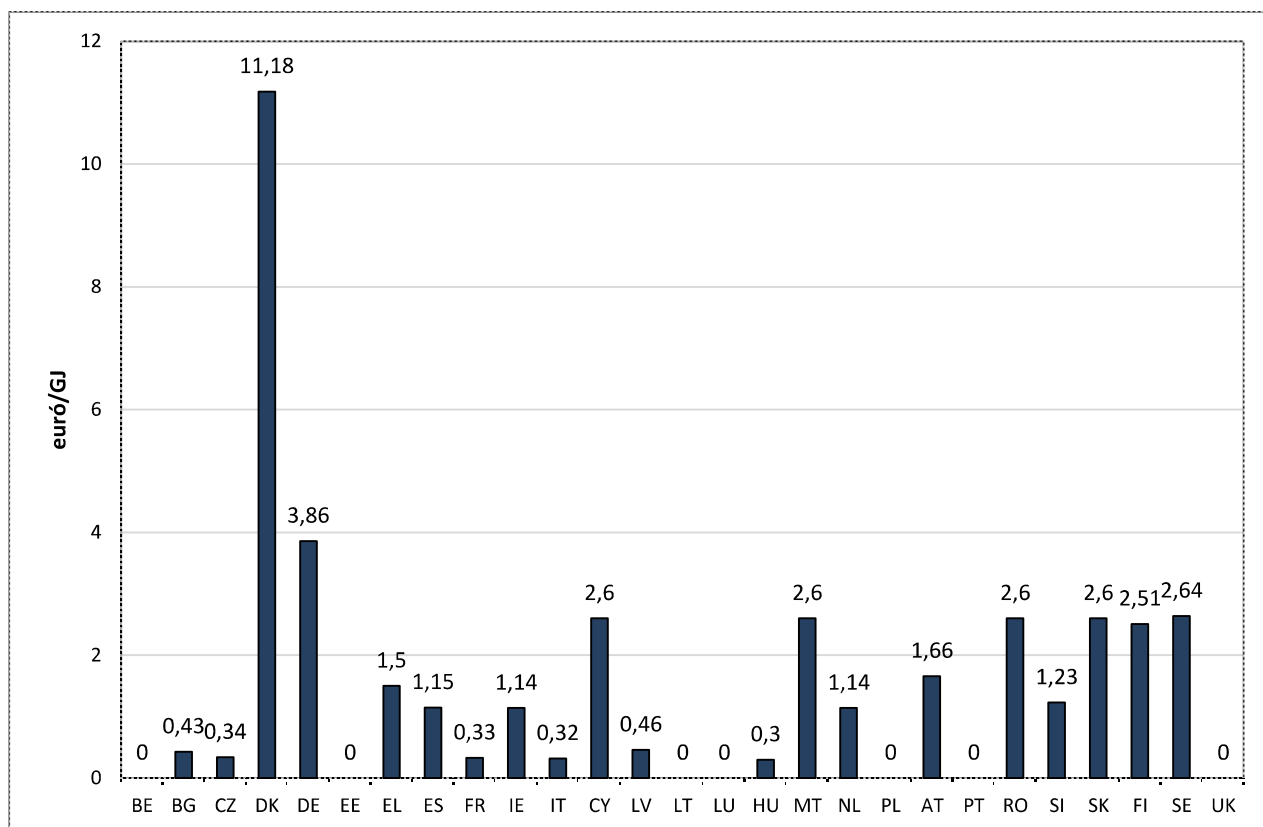
4. TÁBLÁZAT - AZ ENERGIAADÓ JELENLEGI ÉS TERVEZETT ÉRTÉKE ENERGIAHORDOZÓK SZERINT

Energiatermék	Jelenlegi minimum euróban	2018-as javasolt cél euróban
Motorüzemanyagok		
Benzin	359 / 1000 liter	360 / 1000 liter
Gázolaj	330 / 1000 liter	390 / 1000 liter
Kerozin	330 / 1000 liter	392 / 1000 liter
LPG	125 / 1 tonna	500 / 1 tonna
Földgáz	2,6 / GJ	10,7 / GJ
Fűtőanyagok		
Háztartási tüzelőolajj	21 / 1000 liter	57,37 / 1000 liter
Nehézolaj	15 / 1 tonna	67,84 / 1 tonna
Kerozin	0 / 1000 liter	56,27 / 1000 liter
LPG	0 / 1 tonna	64,86 / 1 tonna
Földgáz	0,15 / GJ	1,27 / GJ
Szén	0,15 / GJ	2,04 / GJ
Villamos energia	0,5 / Mwh	0,54 / Mwh

Forrás: Commission proposal for a revision of Directive 2003/96/EC

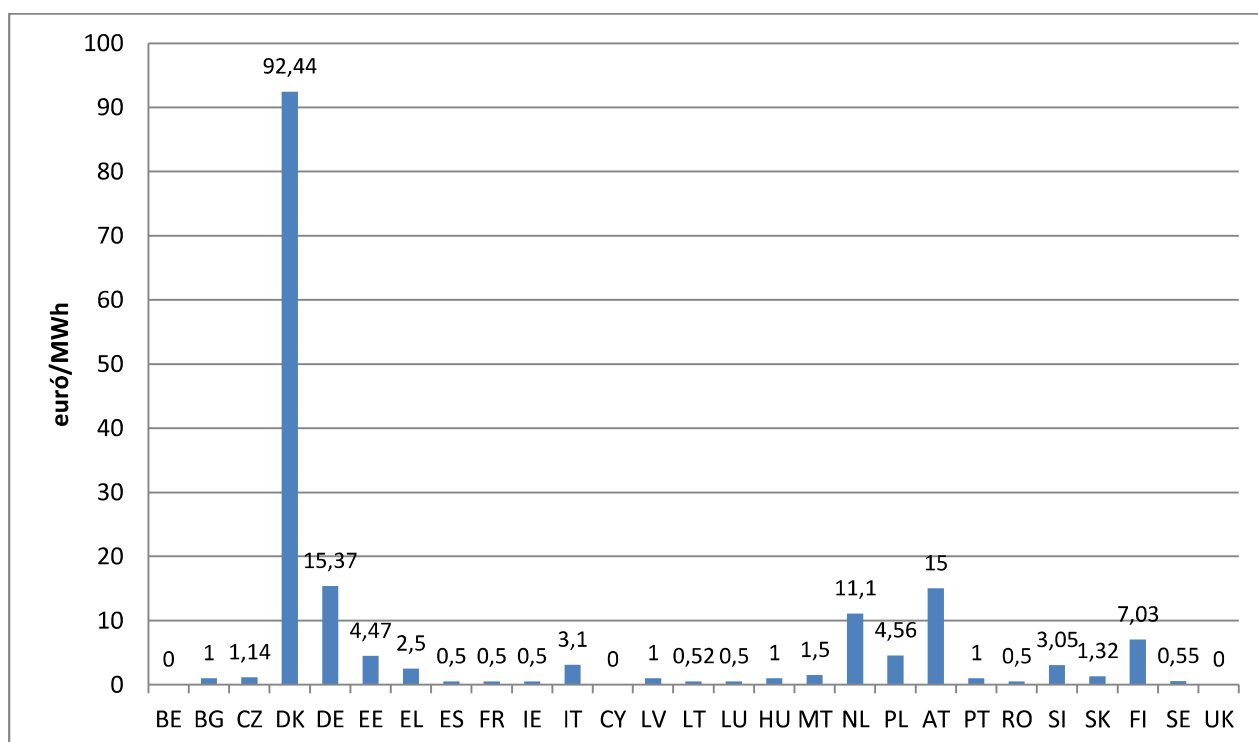
A 8. és a 9. ábra az energiaadó mértékét mutatja az EU tagállamaiban 2012-ben a földgáz és a villamosenergia esetében. Dániában fizettetik a legmagasabb energiaadót a nem lakossági felhasználókkal. Belgiumban és Nagy-Britanniában az energiaadó értéke a minimális szinten van, ott az energiaadót a lakosságra hárítják át a földgáz és a villamos energia esetében, így támogatva a nem háztartási célú felhasználást.

8. ÁBRA – A NEM HÁZTARTÁSI CÉLÚ FÖLDGÁZ ENERGIAADÓJA AZ EU-BAN 2012-BEN

Forrás: Európai Unió Bizottsága Adó és Vámügyi Főigazgatóság, Századvég-szerkesztés

9. ÁBRA – A NEM HÁZTARTÁSI CÉLÚ VILLAMOS ENERGIA ADÓJA AZ EU-BAN 2012-BEN

Forrás: Európai Unió Bizottsága Adó és Vámügyi Főigazgatóság

Energiahordozók világpiacinál alacsonyabb árazása

A világ számos országában bevett gyakorlat, hogy az energiahordozókat a világpiaci, vagy a régióban szokásos árnál alacsonyabban árazzák.

Az indokoltnál alacsonyabb szintű elismert tőkeköltés

Az energiaszektor hatóságilag szabályozott részeiben általánosan elfogadott elvek alapján alakítják ki az alkalmazható díjakat. Előfordul, hogy a nemzetközileg elfogadott szinttől egyes országok alacsonyabb tőkeköltéseket ismernek el.

A 2008 - 2011 folyamán bekövetkezett olajár-emelkedés miatt 2011 - 2012 során Indiában a támogatások mértéke a GDP közel 2 százalékára emelkedett. A támogatások több csatornán keresztül lettek finanszírozva. A főleg állami tulajdonú olajpiaci vállalatok a fogyasztóknak kedvezményes áron adták tovább az üzemanyagot, ami ezeknek a vállalatoknak folyamatosan veszteséget jelentett. Ezt a veszteséget olajkötvények kibocsátása révén ellensúlyozták, míg a fennmaradó részt a szintén állami tulajdonú olajtermelő vállalatok és az üzemanyagforgalmazók állták a saját profitjukból, a közvetlen állami juttatások szintje elhanyagolható volt. 2012-re már eltűntek az olajkötvények, megnőtt a közvetlen állami támogatások mértéke, ami a veszteség 60 százalékát állta ekkorra, míg a fennmaradó részt az olajtermelő vállalatok fizették.

Magyarországon a földgáz szektorban az elismert tőkeköltés különböző mértékű a lakossági és a nem lakossági értékesítés esetén.

Hazai kitermelésű nyersanyagok világpiacinál alacsonyabb árazása

A hagyományos közgazdasági elvek szerint a belföldi kitermelésű nyersanyagok bányajáradék szintjét úgy kell megállapítani, hogy az a világpiaci ár és a bányavállalkozó költségeinek és méltányos nyereségének különbözete legyen. A hazai végfelhasználók – vagy azok egy csoportjának – számára azonban olcsóbbá tehető az energia, ha az állam alacsony bányajáradékot szed be, viszont a világpiaci árakat nem hagyja érvényesülni a végfogyasztói árakban. Ebben az esetben tulajdonképpen a költségvetés támogatja közvetett módon a fogyasztókat.

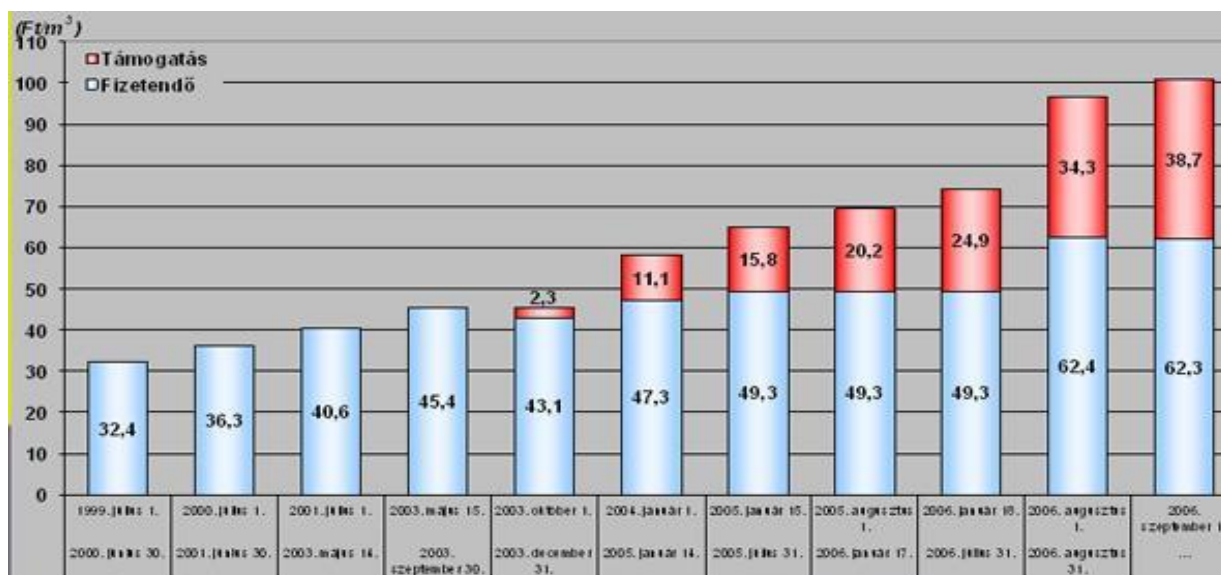
Ezt a gyakorlatot alkalmazza Románia, amely földgázfogyasztásának háromnegyedét belföldről fedezi. A hazai kitermelésű gázt úgy árazták, hogy annak költsége az orosz gázárának csak 40 százaléka volt. Románia 2007-es uniós csatlakozásakor megállapodott az EU-val és a Nemzetközi Valutaalappal a hazai termelésű gáz ezer köbméterenkénti 160 dolláros árát fokozatosan az importgáz (400 dollár körüli) áráig emeli.

Szerbia alacsony villamosenergia árai is hasonló okra vezethetők vissza. Villamosenergia igényének 65 százalékát belföldi szén, 32 százalékát vízerőművek biztosítják, így függetlenedni tud a külföldi árhatásokról.

Az energiahordozó világpiaci áron aluli árazása valósult meg hazánkban a földgáz esetében is a rendszerváltást követően: 2002-ig az árazás ún. „kevert áras” elven történt. Ez azt jelentette, hogy a hazai kitermelésű gáz termelési költségének és az import gáz beszerzési árának súlyozott átlaga adta a belföldi értékesítés alapját. A rendszer 1990-ben került bevezetésre, akkor még a hazai kitermelés aránya 42 százaléka volt a fogyasztásnak, így a kevert ár jelentős árelőnyt okozott. A rendszer kivezetésére 2003-ban került sor, akkora a hazai mezők kimerülése, és az import növekedése miatt a belföldi termelés aránya 21 százalékra csökkent a fogyasztásban, így az elérhető árelőny mérséklődött.

2003-ban új rendszer került bevezetésre. A hazai kitermelésű gáz ára az orosz import gáz árához kötődött, de a bányajáradék megnőtt. A megnövekedett bányajáradékból a lakossági fogyasztók árait egészítették ki. Ez 2004-ben 44 milliárd, 2005-ben közel 80 milliárd, 2006-ban pedig 150 milliárd támogatást jelentett.

10. ÁBRA - A MAGYARORSZÁGI ÁTLAGOS LAKOSSÁGI GÁZÁR ÉS GÁZÁRTÁMOGATÁS ALAKULÁSA 1999 ÉS 2006 KÖZÖTT

Forrás: <http://index.hu/gazdasag/magyar/gazar060628/>

Vámpolitikai intézkedések

Azokban az országokban, ahol exportra is termelnek energiát a belföldi árak alacsonyan tartásának egyik eszköze, ha az állam nem, vagy nem kizárólag a bányajáradékon, hanem az exporton fölözi le a hasznot. Ezt export vámok bevezetésével teheti meg. Ezt az eljárást alkalmazza Oroszország a földgáz és a kőolaj esetében. Ennek egyik hatása, hogy az energiahordozók ára belföldön a világpiaci szint alatt maradnak.

Speciális támogatások, áreltérítések

A szociális támogatás sok esetben az energiahatékonyság javításával is összekapcsolódik. Ezekben az esetekben a támogatás nem a folyó energiafelhasználást szubvencionálja, hanem az energiamegtakarítást ösztönzi.

Bécs városa 2013. januártól a korábbi anyagi hozzájárulás helyett inkább a fűtési költségek csökkentését szolgáló fűtési rendszerek átalakítását támogatja. A rászoruló az eddigi személyenként és szezononként egyszeri 100 eurós támogatás helyett ezentúl az élethelyzetükhöz jobban igazodó, az energiaköltségeik tartós csökkentését célzó energiatámogatást igényelhetik. A korábbi fűtéstámogatással azonos, összesen hatmillió eurós költségvetésű energiatámogatás keretében például a rászoruló háztartások a város költségén cserélthetők ki a kémény nélküli gáz üzemű átfolyós vízmelegítőjüket. Ezzel a mintegy 1.600 háztartást érintő lépéssel nemcsak a karbantartási- és energiaköltségeket lehet tartósan csökkenteni, de jelentősen növelni lehet a lakók biztonságát is. A maximum 700 eurós támogatásból a város nemcsak az új készüléket, hanem a szerelési munkákat is finanszírozza. A költségeket közvetlenül téríti meg a szerelést végző szerződéses partnernek. Az energiatámogatás egy másik eleme a különösen rászorulókat célozza meg: tőlük a város egyszeri alkalommal átvállalja a szolgáltatóknál felhalmozott tartozásukat, a fűtés- és melegvíz-kazán javítási költségét vagy az új fűtésszabályzó beépítését, feltéve, hogy a támogatási jogosultság valóban indokolt.

Nemcsak Európában találunk példát speciális adókra. 2010-ben Ausztráliában adómentessé tették a cseppfolyósított propán-bután gázt (LPG) és a kompresszált földgázt (CNG), mivel ezek felhasználásukkor kevésbé károsítják a környezetet. Ez az ausztrál kormány számára a GDP 0,06 százalékát kitevő bevételkiesést jelentett.

Sok országban az üzemanyagokra nagyobb adókulcsot alkalmaznak annak érdekében, hogy ebből fedezzék az olyan externáliákat, mint a légszennyezés és az autóbalesetek, vagy hogy ebből a plusz bevételből építsenek új utakat. Ez alól néhány országban kivételt képeznek a mezőgazdasági és a halászati nem közúti jármű általi felhasználások a gázolaj esetében (pl. Japán, Törökország).

Mexikóban olyan rendszer alakult ki az üzemanyagárak támogatására, hogy a támogatás nagysága minden hónapban változik az olaj nemzetközi árának függvényében. Ha az olaj nemzetközi ára meghaladja a hordónkénti 40 - 45 dollárt, akkor az adótartalom támogatásba megy át. A 2002-es alacsony olajárak időszakában ez a GDP 1,2 százalékát kitevő bevételt jelentett a mexikói államnak, míg 2008-ban a GDP 1,8 százalékát kitevő veszteséget, amikor az olajárak nagyon magasak voltak.

Magyarországon jelenleg alkalmazott áreltérítések

Magyarországon az ártámogatások és áreltérítések sok fajtájával találkozhatunk.

Villamosenergia szektor

Alacsony elismert tőkeköltség

A villamosenergia szektor elismert tőkeköltsége 6,23 százalék 2013. január 1-től. Elsősorban ez az oka, hogy a MAVIR ZRt-nél 12,4 százalékos díjcsökkenés következett be.

Összes fogyasztó versus kapcsolt termelés

A kapcsolt termelés szerkezetátalakítási díj jelenleg 1,31 Ft/kWh támogatást biztosít a kapcsolt termelőknek.

Összes fogyasztó versus villamosenergia-ipar nyugdíjaisai

Kedvezményes árú ellátás címen a fogyasztók 0,07 Ft/kWh-val támogatják a villamosenergia-ipar nyugdíjaisainak olcsóbb villamosenergia ellátását.

Összes fogyasztó versus Vértesi erőmű

A szénipari szerkezetátalakítási díjból (0,08 Ft/kWh) befolyó bevételeket a Vértesi Erőmű kapja meg.

Nem lakossági fogyasztók versus megújuló energiát használók

2013. január 1-től az egyetemes szolgáltatók mentesülnek a megújuló energiákat használó erőművek támogatását szolgáló úgynevezett KÁT díj fizetése alól, azt csak a szabadpiaci fogyasztók fizetik. A díj mértéke változó, kb. 1,7 Ft/kWh.

Nem lakossági fogyasztók versus lakossági fogyasztók

A nem lakossági fogyasztók árait a 2013. január 1-i változások különbözőképpen érintették. A rendszerhasználati díjak feszültség szintenként kerülnek kialakításra, a lakosság kiefeszültségen vételez, itt a díjak 13,2 százalékkal csökkentek. Ezzel szemben a közepfeszültségen vételezők árai 11-14 százalék között emelkedtek, míg a nagyfeszültségű fogyasztók rendszerhasználati díja alig, 0,5 százalékkal változott.

Nagy lakossági fogyasztók versus kis lakossági fogyasztók

A lakossági ár tömbszerűen van kialakítva Magyarországon: 110 kWh havi fogyasztásig az ár 1,32 Ft/kWh-val alacsonyabb, mint e fölött. Ezzel a többet fogyasztók támogatják a kevesebbet fogyasztókat.

Földgáz szektor

Bányavállalkozó és költségvetés versus lakossági fogyasztók

A hazai bányászatból származó földgáz elismert ára 35 Ft/m³-re csökkent. Ez az érték 2012. III. negyedévében még 46 Ft/m³, 2012. IV. negyedévében 40 Ft/m³ volt. A hazai bányászatból származó gáz alacsony értéken történő árazását még jobban szemlélteti, ha azt az orosz import gáz 420 USD/em³ árával vetjük össze, amely 2013. szeptemberi árfolyammal – 225 Ft/USD – számolva 94 Ft/m³. A 2013-ban tervezett 1 Mrd m³ kitermelt gázon az importárral összehasonlítva mintegy 60 Mrd Ft vesztesége keletkezik a társaságnak. Az alacsony árazás – a kisebb bányajáradék bevétel miatt – a költségvetés számára is mintegy 15 Mrd Ft bevételkiesést okoz.

Nem lakossági fogyasztók és gáztársaságok versus lakossági fogyasztók

A földgázszállító, –elosztó és –tároló vállalkozások a lakosság kiszolgálása érdekében végzett tevékenysége után 2,28 százalék tőke költséget érvényesíthet áraiban, amely lényegesen alacsonyabb, mint az egyéb fogyasztók ellátása esetén (rendre 8,78, 8,29, illetve 10,05 százalék). Az alacsony tőke költség szembetűnő akkor is, ha azt az egyhavi bankközi alapkamattal – melynek értéke 2013 szeptember 1-én 3,8 százalék – hasonlítjuk össze.

Összes fogyasztó versus távhőtermelés

A hazai földgáz bányászata után köbméterenként 2,96 Ft-ot kell távhőtermelés támogatását szolgáló alap részére befizetni.

Nagy lakossági fogyasztók versus kislakossági fogyasztók

. A gázdíj évi 1200 m³ fogyasztásig alacsonyabb, e fölött mintegy 15 százalékkal magasabb.

Kevesebb, mint 2 gyermekkel rendelkező gázfogyasztók versus 3 gyermeknél többel rendelkező gázfogyasztók

A földgázfogyasztó nagycsaládok az árakból további kedvezményt kapnak a gyermekek számától függően.

Távhőszektor

Villamosenergia és földgáz fogyasztók versus távhőfogyasztók

A távhőszolgáltatók és –termelők 52 Mrd Ft támogatását kapnak a villamosenergia és a földgázfogyasztóktól.

Költségvetés versus távhőfogyasztók

A kedvezményes kulcsú ÁFA alkalmazása miatt a költségvetés kb 25 Mrd Ft ÁFA bevételtől esik el.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A Szociális és Munkaügyi Hivatal archívuma:
<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=13591&articleID=31033&ctag=articlelist&iid=1>
2. Az Európai Bizottság „Excise Duty Tables Part II – Energy products and Electricity” című kiadványa:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf
3. <http://www.deloitte.com/taxguides>
4. European Renewable Energies Federation: Prices for Renewable Energies in Europe, Report 2009:
http://www.eref-europe.org/attachments/article/50/EREF_price_report_2009.pdf
5. http://www.eref-europe.org/attachments/article/50/EREF_price_report_2009.pdf
6. EUROSTAT honlapja:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
7. Evolution of oil and petroleum product prices and taxation levels during the year 2008 in the EU:
http://ec.europa.eu/energy/observatory/oil/doc/prices/oil_price_in_2008.pdf
8. http://ec.europa.eu/energy/observatory/oil/bulletin_en.htm
9. http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/energy_products/legislation/index_en.htm
10. http://energiainfo.hu/cikk/enyhulhet_az_orosz_nem-hagyomanyos_olaj_adoja.30185.html
11. <http://index.hu/gazdasag/magyar/gazar060628/>
12. <http://infrapont.postr.hu/zold-bizonyitvany-vagy-kotelezo-atvetel>
13. <http://lakionjol.hu/cikk/tamogatas-es-finanszirozas/1791-a-varos-fizet-a-raszorulok-helyett-becsben#>
14. <http://lakionjol.hu/cikk/tamogatas-es-finanszirozas/917-a-cseh-tamogatasi-rendszer>
15. http://net.iogtar.hu/jr/gen/hjegv_doc.cgi?docid=99300048.TV
16. <http://solarthermalworld.org/content/croatia-residential-investment-subsidies>
17. <http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2009-146-eng.pdf>
18. <http://www.economist.com/news/special-report/21579149-germanys-energiawende-bodes-ill-countrys-european-leadership-tilting-windmills?frsc=dgla>
19. <http://www.energy-project.info/index.php/news-and-events/96-next-year-inevitable-increase-for-at-least-15-of-electricity-prices-daily-magazine-qvecernje-novosti-q-december-12-2012>
20. <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/4370d5c0-c22d-11e2-ab66-00144feab7de.html#axzz2dLF8WUgG>

21. http://www.green-certificate.com/index.php?option=com_content&view=article&id=29&Itemid=9
22. <http://www.iea.org/statistics/statisticssearch/report/?country=SERBIA&product=electricityandheat&year=2010>
23. <http://www.iisd.org/gsi/subsidy-types>
24. <http://www.imf.org/external/np/fad/subsidies/index.htm>
25. <http://www.mavir.hu/web/mavir/mi-is-az-a-kat>
26. <http://www.taxrates.cc/html/moldova-tax-rates.html>
27. http://www.uino.gov.ba/en/Porezi/PDV/Opce_informacije.html
28. IMF: Energy subsidy reform: Lessons and implications:
<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/012813.pdf>
29. MTI: Megkezdődött a gázvezeték építése Románia és a Moldovai Köztársaság között
2013. augusztus 27.
30. Public Consultation on the Reduced VAT Rates:
<http://www.euroheat.org/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=/Files/Filer/documents/policy/EHP+on+reduced+VAT+rates+Feb2013.pdf>
31. The Economist: Tilting at windmills 2013. június 15.
32. The Electricity Sector in FYR Macedonia:
www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1130.pdf
33. The Magnitude and Distribution of Fuel Subsidies: Evidence from Bolivia, Ghana, Jordan, Mali, and Sri Lanka:
www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06247.pdf
34. www.minfin.gov.al/previewdoc.php?file_id=2572
35. Zenta község hivatalos lapja, XLV. évfolyam 20. szám:
http://www.zenta-senta.co.rs/doc/Hivlap_20_2010_hu.pdf